

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. septembra 1867.

Gospodarske stvari.

Delitev, zložba in drobitev zemljišč.

(Konec.)

Kar zadeva zložbo zemljišč, neovrgljivo je to da ravno pri delitvi pašnikov se zložba zemljišč vidno polajša. To mi more vsak, ki na deželi med kmeti živi, posebno na Krasu pritrčiti. Tedaj delimo si pašnike priložno, pa staknimo kolikor mogoče svoje drekave (posamne kôse) skupaj, in varujmo si gozdov, kajti kjer gozdov ni, tam je tudi poljedelstvo žalostno.

Da bi zložba zemljišč kakor koli kmetijstvu škodovala, to je čisto čisto napačna misel, kajti posamna zemljišča enega kmeta v en kos zložiti, je skor nemogoče, tedaj tudi strah, da bi po zložbi en gospodar le eno sorto tal dobil, in da mu utegne potem ves pridelek spodleteti, ta je čisto prazen; kajti ko bi se zemljišča zložila, vsak posestnik bi iz sedanjih 10—20 kosov 3—4 naredil, tedaj bi 3—4 zložena zemljišča gotovo raznih sort zemlje imela, saj še ena sama njiva iz raznih prvin ali redivnih moči obstaja, od katerih so ene za ta sadež ali žito, druge pa zopet za druge rastline pripravne. In to je tudi že na tanko dognano, če kmetovalec semena in sadežev ne premenjava tako, da ena sorta najmanj na 6. leto zopet na isto njivo, kjer je letos rastla, ne pride, da njiva opeša, da noče roditi. Zraven tega mora kmetovalec, posebno na Krasu, kodar burja v suhi zimi dosti zemlje z njive izpiha, zemljo po njivah dopeljevati, tedaj se lahko druge sorte zemlje po njivi zmeša. Kdo more dalje tajiti, da ne bi obdelovanja kmetije zaželeno zložba zemljišč vsestransko polajšala?

Napačna in nepogojno napačna misel je ta, da raztresena ali majhna zemljišča se lože obdelovati dajo nego zložena ali večja. Dobro obdelano zemljišče, bodi si majhno ali veliko, daje obilih in lepših pridelkov; o tem ni dvombe. Pri kmetu posli zelo malo obdelujejo zemljišča, kajti gorjé kmetu, ki sam sè svojo družino ne kmetuje. Pregovor: „drugi delajo, drugi snedó“ je pravičen. In če kmet, kateri ima bolj obširno kmetijo, kako deklo, hlapca ali celó najemnika pri delu rabi, gotovo je skrbni gospodar v vrsti svojih delavcev, tedaj tukaj ne bo slabo, zanikerno, ampak o pravem času in popolno delo storjeno.

Pri zložbi zemljišč ni govora o velikih posestnikih, (? Vred.) kajti ti imajo tako večidel tudi velike kose zemljišč, eni tudi cela posestva skupaj.

Resnica, da bi bilo vladi davke od malih posestnikov, kateri dosti „parcel“ (kosov) imajo, lože tirjati, nego od velicah z malo parcelami, in da bi pri več kosih zemljišč, kakor jih je sedaj po celi deželi, mimo zloženih zemljišč, pomnoženje davkarskega dela

tako pičlo bilo, se mi zdi neresnica, kajti glavne bukve posestev, parcelne bukve, mape itd. vse bi se po zložbi zemljišč zmanjšalo na $\frac{1}{4}$ del sedanjega obsežka, tedaj je očitno, da bi se davkarijam krajši in lahki pregled njihovega področja napravil in izterjevanje davkov itd. bi se na pol polajšalo, tedaj tudi prav dosti moči prihranilo. Pobiranju davkov bi zložba zemljišč čisto nič dela ne skrajšala; samo tedaj, ko bi se menjalnice delile in tudi v katasterskih soseskah katera zemljišča pomenjala in po mogočnosti zložila, bi res nekaj davkarskih bukvic odpadlo. Da zložena zemljišča bi kmetiču veliko veliko dela, po odpadu nepotrebne hoje, vožnje, ježe itd. zljajšala in skrajšala, to je gotova resnica, in tiste moči, ktere bi tam odpadle, ako se na umno obdelovanje zloženega grunta porabijo, gotovo ne bodo zastoj, temveč na donos gotovih večih dohodkov.

Tudi drobitvi zemljišč ni zložba čisto nič nasprotna, ter gotovo bo posestnik za kos svojega zloženega zemljišča lože kupca dobil, kakor pa za 2—4 drekave, ktere po pol ure saksebi in vsaka iz svojega vetra ležijo.

Da se zemljišča (grunti) na drobno lože in draže prodajo, kakor pa celo premoženje, to je istina, zato ki lahko tudi nepremožni ljudje do majhnih zemljišč segajo, a zložba zemljišč ni tej dobroti čisto nič nasprotna. Gospodar lahko tudi svoje zemljišče razdrobi, zraven pa lepše in pripravnejše kôse za prodaj napravi, tako da imajo mejaši (térmenki), katerih ima skor vsak kos zemljišča četrto, pa tudi drugi kupci več veselja do prodajalnega kosa ter ga tudi visoko pri dražbi zaženejo. Strah, da ne bi mogel revež do zemljišča priti, in da pridemo v laške in angleške okolnosti, namreč da pridejo vsa zemljišča po zložbi bogatinom v roke, je očitno prazen strah.

Tedaj delimo pašnike (gmajne), zlagajmo zemljišča, zraven pa varujmo in vživajmo zaklad našega obstanka, namreč gozde, pod skupnim soseskinim varstvom, in ne delimo jih!

V Senožečah sv. Jerneja dan.

Jožef Zelen.

Kmet - Novičar.

V potopisu, ki ga je „Tagespošta“ v 211. listu prinesla iz doljnega Štajarja smo z veseljem brali te-le vrstice:*)

*) Naj dostavimo tudi nemški original: „Ein Bauer, der sich bis zum Lesen eines periodischen Blattes emporschwingt, ist ein Aristokrat des Geistes unter der Menge seiner nicht literarischen Standesgenossen. So ein „Novice-Bauer“ ist aber auch schon äusserlich als ein solcher zu erkennen. Sein Wohnhaus ist von Stein und mit frischen Ziegeln gedeckt, jedes Plätzchen ist mit

„Kmet, ki se je povzdignil v to, da kak časnik bere, je boljár (aristokrat) na duhu med množico svojih ljudi, ki nič ne beró. Takemu kmetu-novičarju se že odzunaj pozná, da več veljá mimo družih. Njegova hiša je zidana in z opekami (cegli) krita; vsak prostorček je zasajen sè sadnim drevjem, in na polji mu stoji koruza v lepih ravnih vrstah tako, kakor stojé vojaki v bataljonih. On je tudi bčelar in tedaj ima na tisoče podložnih, ki delajo za-nj. V njegovi izbi je vse na pravem mestu, in čedni svinjak je tak, da more idiličen zgled biti okolici svoji. — Tako se kaže že prva stopinja omikanega duhá, ki se razodeva v znanji 24 abecednih „vitezov duhá.“ Prva podloga duševni narodni omiki je sèm ter tjà položena — al le redko se še nahaja.“

Tako piše pošten mož v časniku štajarskem, ki navadno le nemškemu jeziku glorijo poje, da je „sredstvo omiki.“ Ali tudi po tem popisu edina prava pot, da se naši kmetje povzdignejo na stopinjo omike v kmetijstvu in vsakem drugem znanstvu, ni tedaj — materini jezik? S tega popisa, kateri v „Tagespošti“ gotovo ni „Novicam“ na ljubo, ampak le resnici na hvalo pisan, se pač jasno vidi, kakošni sovražniki slovenskega naroda so vsi oni, ki mu namesti materinega jezika v šolah in drugod silijo tuji jezik, in mu tako namesti kruha ponujajo kamen!

Nove postave.

Ukaz

vis. c. k. pravosodnega ministerstva predsedništvu c. k. više sodnije v Gradci od 5. septembra 1867 št. 8636 in 9396.

„Iz razkaza, podanega s poročilom od 25. julija tega leta št. 2481 pr. o tem, katerih jezikov so zmožni pravosodni in državnega odvetništva uradniki, in notarji na Kranjskem, pravosodno ministerstvo se je z radostjo prepričalo, da so malo ne vsi sodni in državnega pravdnštva uradniki, tako od koncepta kot od pisarnice, in tudi notarji dovolj zmožni slovenskega jezika ustmeno in pismeno, in da po tem takem ni nobenega zadržka, da bi se pri zbornih sodnijah, pri državnem pravdnštvu in pri okrajnih sodnijah na Kranjskem, kadar se zaslišujejo ljudje, ki so samo slovenskega jezika zmožni, odsihdob naprej zapisniki ne pisali vselej po slovensko, kar je ne samo pravosodju na korist, ampak kar tudi po pravici zahtevajo slovenske stranke, deželni in državni poslanci, in tudi sam deželni zbor kranjskega vojvodstva.“

Pravosodno ministerstvo je tedaj, oziraje se na pravosodnega ministerstva naredbo od 15. marca 1862, št. 865, s katero je bilo rečeno, naj se pri sodnijah slovenski jezik za nekatere reči rabi samo, kar se dá in kar je mogoče, zdaj previdelo vsem sodnijam kranjskega vojvodstva ukazati:

1. Vsi zapisniki, kedar se zaslišujejo priče, ki samo slovensko znajo, tako v tožnih, kot netožnih civilnih rečeh;

2. vsi zapisniki o prisegah, posebno pa prisege same, če prisegajoči samo slovensko znajo;

3. vsi zaslišni zapisniki v kazenskih rečeh, če zatoženci ali priče samo slovensko znajo, naj se pišejo odsihdob naprej vselej po slovensko, to je ne, kakor se je doslej neki sèm ter tjà godilo, da so se povedbe in izreke tacih strank in prič po slovensko poslušale, potem pa ali s celoma ali deloma po nemško v zapisnik zapisovale; ampak popolnoma se imajo po slovensko v zapisnik pisati.

Pravosodno ministerstvo se nadja, da se bo ta ukaz na tanko izpolnoval; da bo viša sodnija na izpolnovanje skrbno pazila, in da se tako vse dalje pritožbe prestrežejo.

Ako je katera sodnija iz tacih oseb sestavljena, da bi izpeljavo tega ukaza zavirale, naj se potrebne premembe v osebah storé, ali, če je treba, pravosodnemu ministerstvu predložé.

Vrh tega pravosodno ministerstvo pričakuje, da mu hitro dojde še manjkajoči razkaz o jezиковem znanji advokatov na Kranjskem, kterege predlagaje naj slavno c. k. više sodnije predsedništvo svoje mnenje izreče, ali je kak zadržek, da bi se ukazalo, naj se na Kranjskem pri kazenskih končnih obravnavah, če zatoženec samo slovensko zná, tudi zagovorniki istega jezika poslužujejo.“ —

Tako se glasi pravosodnega ministerstva ukaz od besede do besede. Res, da še ni vse, kar zahtevamo, in da posebno še pogrešamo te naredbe, da bi se slovenskim ljudem sploh le po slovensko dopisovalo, in slovenske odloke izdajale, potem da bi se sploh vsi zapisniki s slovenskimi ljudmi po slovensko pisali, zakaj zastran teh reči ostane še za naprej veljavna že omenjena naredba od 15. marca 1862. leta št. 865; vendar smo g. ministru Hye-tu od srca hvaležni za to, da je očitno pripoznal to, da so slovenske zahteve pravične, pa ne samo pravične, ampak tudi pravosodju na korist, tedaj pametne, in da nam je to, kar nam je dal, dal odkritosrčno, jasno in določno, ne kakor njegovi spredniki ovinkasto, previto in pristavkasto, da so uradniki razumevali in delali kakor so hoteli. Lahko se tedaj nadjamo, da kmalu tudi še pridobimo drugo, kar nam manjka do popolne pravice, od ktere ne moremo ne za las odstopiti, in da, kakor je sl. ministerstvo pravično kranjskim Slovincem, tako bode pravično tudi štajarskim, koroškimi, primorskimi in isterskimi, in da bo na vso moč skrbelo, da tudi ondod pravica čem brže popolnoma obveljá.

Slovstvene stvari.

Izvéstja ali programe

nekterih slovénških in hrvaških gimnasij, pa memogredé nekaj slovniških opazek.

Spisal prof. Žepič.

(Dalje.)

Zdaj pa ob kratkem porečemo še katero o razpravi g. Žolgarja. Té razprave je prvi dél užé natisnjen v lanski programi, II. pa v létošnji Celjske gimnasije. Dél I. govori o slovenskem glagolu, II. pa o slovénški sklanji. Govorili bomo najpred o I. délu, ter navedli to, v čemer se ne slažemo z g. piscem, potlej pa o II. Na zadnje bomo dodali še nekaj opazek, za ktere nam je ta razprava lé povod dala. Na strani 15. (programe 1866.) stoji, da se v 3. osebi mn. o z n premení v nosni ó. To veljá le za staroslovenščino, zdaj ne moremo govoriti v 3. os. mn. o nikakoršnem nosniku. Tudi mi se zdí znamenje ó kaj malo prikladno za staroslovenski x. Jaz bi rajši vzél v sili poljski ą namesti njega.

Obstbäumen angepflanzt und auf dem Kukurutzfelde reihen sich die stattlichen Halme geradlinig wie Bataillone aneinander. Er ist Biennenzüchter und hat als solcher Tausende von Unterthanen, die für ihn arbeiten. In seiner Wohnstube ist Alles „am rechten Orte“ und selbst der sauber gehaltene Schweinstall ist ein idyllisches Objekt. — So äussert sich schon der erste Grad der Emancipation des Geistes, der sich in der Bekanntschaft mit den vierundzwanzig alphabetischen „Rittern vom Geiste“ ausdrückt. Die ersten Anfänge zu einer geistigen Hebung des Volkes sind hie und da gelegt — allein sie bilden nur seltene Erscheinungen.“